

за умов переходу на українські державницькі позиції саме правлячої верстви колишньої УРСР. [2]. Отже перед українським народом лежать два шляхи: справжня побудова незалежної держави або колоніальний статус в північно-східного сусіда.

Створення вищезазначених суспільно-політичних організацій та діяльність провідних освітян Вінниччини задля утвердження історичної правди на основі прагматизму та документальних джерел вчили зацікавлених у творенні української незалежної держави вести розмову на історичну тему, саме з позицій українського державницького погляду та підносили патріотичні настрої громади Вінниччини.

Побудувати сучасну українську державу, вберегти її від російського окупанта можуть лише справжні дієві патріоти. Виховати українця, беззастережно відданого нації та справі національної державності, - це першочергове завдання української інтелігенції. Тож нехай кожному українському інтелігенту-патріоту ляже в основу його діяльності кредо Михайла Драгоманова, висловлене ним напередодні ХХ століття: «Освічені українці, як правило, трудяться для всіх, тільки не для України та її народу: треба не кидати української справи. Треба усвідомити, що кожна людина, яка виїжджає з України, кожна копійка, що витрачається не для українських цілей, кожне слово, сказане не українською мовою, є марнуванням часу та капіталу українського народу, а за даних обставин кожна втрата є безповоротною».

Джерела та література:

1. Г. Гончарук. Народний Рух України. Історія. 1997 р. К. Парламентське видавництво, 2011. 136 с.
2. Гришко В. В'ячеслав Липинський і його творчість. Нью-Йорк: Булава, 1961. С. 87
3. Драгоманов М.П. Собрание политических сочинений. М., 1908. Т.1, 2. С. 551.
4. Загребельний П. Український шлях. Лекція в циклі «Публічні лекції в Могилянці» // Психологія і суспільство, № 1, 2004 р. С. 514.
5. Гай-Нижник П. Виникнення перших політичних партій в УРСР. Утворення Народного Руху та його позиція щодо Союзного договору (1989-1991). К., Гілея, 2012. 57 с.

***Наталія Кузьмінець,
Роман Дубар***

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПРАВОСЛАВНИХ КОНФЕСІЙ У МІСТІ ВІННИЦІ

Аналізуються трансформаційні процеси православних конфесій, які відбуваються на території міста Вінниці після прийняття томосу та утворення Православної Церкви України. Акцент зроблено на кількісних змінах релігійних громадах, які перейшли до ПЦУ, функціонуванні трьох єпархій Вінниччини.

Ключові слова: церква, релігія, автокефалія, Православна церква України, православна конфесія, єпархія, патріархат.

Проголошення незалежності України сприяло відродженню та формуванню релігійної мережі. Церковно-релігійне життя отримало нові можливості щодо становлення, почали налагоджуватися міжконфесійні відносини. Церква поступово перетворилася на важливий соціальний інститут, почала брати участь у державотворчих процесах. За часів незалежності зростала релігійність українського населення, довіра суспільства до церковних організацій.

Складний період становлення православних громад вирізнявся міжконфесійними конфліктами, об'єднаннями та розколами, різноматичними діалогами між церковними лідерами, змінами на законодавчому рівні. Усі фактори у сукупності створили не зовсім сприятливе середовище для розвитку релігійної мережі.

Але національно-культурне відродження України відіграло ключову роль у процесі об'єднання православних церков. Спільні зусилля УПЦ КП та УАПЦ з державною політикою щодо питання релігійного життя забезпечили отримання у 2019 році томосу, який засвідчив автокефалію Православної церкви України.

Православні конфесії міста Вінниці є важливим сегментом історії Церкви незалежної України. Тому актуальність розгляду особливостей трансформації православних церков міста упродовж 2019 – 2023 років не викликає сумнівів.

Сучасна українська історіографія трансформаційних процесів в українському православ'ї ґрунтується на узагальнюючих дослідженнях, де релігійне та церковне життя аналізується загалом; на наукових розвідках, які присвячені міжконфесійним стосункам, державно-конфесійним відносинам; роботах про вплив церковно-релігійного життя на процеси державотворення. Окрему групу складають дослідження регіональних проблем окресленої теми. Серед науковців, які присвятили дослідження цій проблематиці, варто виділити таких: Н. Белікова, В. Бокоч, Ю. Демедюк, В. Запорожець, С. Здіорук, О. Кисельов, А. Колодний, І. Мякінченко, Л. Прокопчук, О. Саган, Л. Филипович, А. Шостак та інші.

Під час вивчення трансформаційних процесів православних конфесій важливими теоретичним підґрунтям є група досліджень І. Мякінченко, які стосуються зміни конфесійної приналежності релігійних громад, міжконфесійних відносини в Україні періоду Євромайдану, вплив міжконфесійного діалогу на процес звільнення українських полонених, тенденції релігійної мережі України [1, с. 64–67; 2, с. 29–30].

Український дослідник С. Здіорук стверджує, що за період незалежності України конструктивний діалог між конфесіями майже був відсутній. Причини цього виділяє наступні: імперська позиція УПЦ МП, яка прагнула до тотального домінування на релігійній карті України; перебування України у полі дії геоконфесійних центрів, з одного боку – РПЦ, а з іншого – Ватикану; нестабільність політичної ситуації в країні, яка напряму, зокрема через надання владою «пріоритетності» тій або іншій релігійній конфесії, впливала на релігійне життя; наявність сталих негативних штампів серед віруючих по відношенню до інших церковно-

релігійних організацій; патерналізм традиційних релігійних конфесій, передусім до нових релігійних організацій [3, с. 15–16].

Найбільш активний період формування релігійної мережі тривав до 2000 –х років. Лідуючі позиції займала УПЦ МП, УПЦ КП та УАПЦ відстоювало свої проукраїнські позиції та ідеї. Не менш активно функціонувала УГКЦ, протестантські та інші церковно-релігійні організації. Однак часто людський фактор, амбіції вищого духовенства призводили до міжконфесійних конфліктів. У 2014 році після анексії Криму та окупації частини Донецької і Луганської областей релігійна мережа зазнала трансформацій.

Значні зміни у релігійному середовищі відбулися у 2018 році – 15 грудня на Об'єднавчому Соборі було створено Православну церкву України (ПЦУ). На початку 2019 року надано їй томос про автокефалію. Ці події можна вважати найбільш трансформаційними процесами у релігійній мережі незалежної України.

Православна церква України утворилась на основі об'єднання УПЦ КП та УАПЦ, які формально припинили існування, тобто саморозпустилися. До новоствореної церковної організації ввійшло майже 6,5 тисяч парафій УПЦ КП та УАПЦ (у 2018 році кількість релігійних громад УПЦ КП нараховувала 5363 одиниць, УАПЦ – 1171 одиниць). 20 грудня 2018 року Митрополит Київський та всієї України Епіфаній заявив, що ПЦУ нараховує майже 7 тисяч парафій і що вона «відкрита для інших громад» [4].

Відразу після заснування ПЦУ почалися масові переходи до неї релігійних громад і служителів УПЦ МП. У Вінниці єпископ УПЦ МП Симеон 16 грудня 2018 року під час служби в кафедральному соборі оголосив про перехід до ПЦУ. Єпископ Симеон, як представник УПЦ МП, брав участь в Об'єднавчому Соборі. А рішення про перехід парафії до складу ПЦУ приймалося на загальних зборах [5].

Активний перехід релігійних громад до складу ПЦУ уже відбувався на початку 2019 року після отримання томосу про автокефалію. У цей час Верховна Рада України ухвалила законопроект «Про внесення змін до деяких законів України (щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи)». Такі зміни дещо спростили перехід церковно-релігійних організацій, бо для цього потрібно було лише 2/3 голосів членів парафії. 17 січня 2019 року уже було зафіксовано понад 100 переходів релігійних громад до складу ПЦУ [6].

Онлайн-платформа відкритих даних «Опендатабот» на основі власного аналізу ЄДР стверджує, що у 2023 році саме на Київщині найбільше церков здійснили перехід до ПЦУ. Від початку повномасштабної війни й до кінця 2022 року до ПЦУ перейшло 214 релігійних громад. Третина храмів, які змінили свою приналежність (20 церков), розташовані на Київщині. До трійки лідерів також увійшла Вінниччина (10 релігійних громад) та Хмельниччина (10 релігійних громад). Зараз в Україні 8505 церков підпорядковуються Московському патріархату. Вінницька область також входить у трійку областей з найбільшою кількістю храмів МП – 563 релігійних установ, Хмельниччина – 613, Донеччина – 683 [7].

Аналітики зауважують про певну тенденцію – більшість релігійних громад приховують свої зв'язки з країною-агресором. На основі змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» церковні установи зобов'язані у назві відображати свої зв'язки з російською церквою. Якщо у назві установи зазначено «Українська православна церква» без уточнення патріархату, то вона пов'язана з УПЦ МП.

У реєстрі церков Московського патріархату у місті Вінниці подано інформацію про 45 одиниць, з них: 35 релігійних громад, 2 релігійних братства, 8 релігійних організацій. Лише три показують інформацію про приналежність до РПЦ (Релігійне братство УПЦ МП Ікони Пресвятої Богородиці «Всех скорбящих радость»; РГ УПЦ МП парафія Св. мученика Трифона; РО РГ УПЦ МП парафії Святителя Тихона Патріарха Московського і Всієї Русі) [8]. На офіційному сайті Вінницької єпархії УПЦ також не зазначено приналежності до Московського патріархату. А на головній сторінці у потоці новин виділено фото благословення українського військового та звернення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія з нагоди Дня захисників та захисниця України. Також є світлина українських військових як доповнення до інформації про те, що 1 жовтня будуть проходити молебні за живих та панахиди за померлих захисників України [9].

Станом на вересень 2023 року у Вінниці у складі Православної церкви України перебуває 20 церковних громад. Вінницько-Барська єпархія нараховує 8 релігійних громад, Вінницько-Тулчинська єпархія – 11 храмів, Вінницько-Брацлавська єпархія – 1 релігійна громада.

Статистичні дані за квітень 2023 року підтверджують, що загалом на Вінничині у складі цих трьох єпархій нараховувалося 532 релігійні організації – монастирі, єпархії, управління [12].

Вінницько-Барська єпархія об'єднує кафедральні собори та монастирі (4 одиниці): Спасо-Преображенський кафедральний собор; Нижній храм кафедрального собору святих безсрібників Косми і Даміана; Скит жіночого Благовіщенського монастиря на честь святої рівноапостольної Марії Магдалини; Жіночий монастир Благовіщення пресвятої Богородиці.

Вінницьке міське благочиння (4 одиниці): Церква Ікони Пресвятої Богородиці «Всех скорботних радість»; Храм Святого Миколая; Храм Святої Трійці; Храм Преподобного Лаврентія Чернігівського. Правлячий архієрей – митрополит Вінницький і Барський Симеон (Володимир Шостацький) [10].

Вінницько-Тулчинська єпархія має 11 церковних громад: Храм «Спас на Убрусі»; Церква Прп. Серафима Саровського чудотворця; Храм Святої великомучениці Варвари; Храм Св. Архистратига Михаїла; Храм Святих Жон-Мироносиць; Храм Різдва Христового; Храм Вмч. Юрія Переможця; Церква Святого Рівноапостольного Великого Князя Володимира; Різдва Пресвятої Богородиці; Храм Віри, Надії, Любові та матері їх Софії; Храм Преподобних Феодора та Костянтина Острозьких. Правлячий архієрей – архієпископ Вінницький і Тулчинський Михаїл (Ігор Бондарчук) [11].

Вінницько-Брацлавська єпархія має лише один Храм «Всім Скорботним Радість». Правлячий архієрей – митрополит Вінницький і

Брацлавський Роман (Микола Балащук). Ця єпархія єдина у Вінниці (раніше УАПЦ), яка не має офіційного сайту та сторінок у соціальних мережах. Мінімальну інформацію про неї можна знайти у місцевій пресі, на сайті «Опендатабот» та Вікіпедії.

Варто зазначити, що офіційний сайт Вінницько-Барської єпархії досить активно функціонує, досконало структурований, привабливий у користуванні та відповідає усім сучасним вимогам до оформлення мережевих ресурсів. Сайт Вінницько-Тулчинської єпархії зараз перебуває на стадії реконструкції. Обидва ресурси на головній сторінці поряд з назвою вказують приналежність єпархії до ПЦУ у дужках – Української православної церкви (Православна церква України) [10]; єдиної помісної Української православної церкви (Православної церкви України) [11].

На території міста Вінниці спостерігається певна диспропорція, більшість храмів належать Московському патріархату. Якщо аналізувати ситуацію загалом по Вінницькій області, то ця цифра також досить велика. Священнослужителі запевняють, що парафіяни ходять до храмів УПЦ МП, тому піддаються маніпулятивному впливу священиків РПЦ. Частина відвідує ці громади свідомо, а частина через неухважність чи небажання дізнатися, з яким патріархатом асоціює себе церква. Управління у справах національностей та релігій Вінницької ОВА впевнене, що більшість вірян міста й області належить саме до ПЦУ, про що свідчать неодноразові опитування.

Становлення та розбудова Православної церкви України, активізація проукраїнських релігійних сил не тільки на регіональному, але й на всеукраїнському рівні, проходить складний шлях, тому заслуговує на увагу науковців та потребує комплексних досліджень.

Джерела та література:

1. Мякіченко І. Зміна конфесійної приналежності релігійних громад як тенденція сучасних міжконфесійних відносин в Україні. Матеріали Х Волинської Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції (Житомир, 16–17 листопада 2018 р.). Житомир: Полісся, 2018. С. 64–67.
2. Мякіченко І. Православна церква України та зміни в структурі релігійної мережі (кінець 2018 – початок 2019 рр.). Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції (Варшава, Ужгород, Херсон, 2019 р.). Дрогобич: ПП Посвіт, 2019. С. 29–30.
3. Здіорук С. Міжконфесійний діалог як інструмент реалізації права на свободу совісті. Релігійна свобода: Міжконфесійний діалог як складова становлення громадянського суспільства. Науковий щорічник. 2007. № 12. С. 13–17.
4. Православна Церква України налічує майже сім тисяч парафій і відкрита для інших громад, – митрополит Епіфаній. Статистичні дані Державного комітету у справах релігій. Релігійно-інформаційна служба України. URL: <https://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr1997>

5. У Вінниці владика Симеон оголосив про перехід від УПЦ МП до Православної Церкви України. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/orthodox/ocu/73952/
6. Понад 100 парафій УПЦ МП заявили про перехід до об'єднаної церкви. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2621550-ponad-100-parafij-upc-mp-zaavili-pro-perehid-do-obednanoi-cerkvi.html>
7. Скільки церков УПЦ МП перейшли до ПЦУ у 2023 році — дослідження Опендатабот. URL: <https://suspiine.media/440769-skilki-cerkov-upc-mp-perejsli-do-pcu-u-2023-roci-doslidzenna-opendatabot/>
8. Реєстр церков московського патріархату. URL: <https://opendatabot.ua/> (дата звернення: 02.10.2023).
9. Вінницька єпархія УПЦ. URL: <https://eparhia.vn.ua/> (дата звернення: 03.10.2023)
10. Вінницько-Барська єпархія. URL: <https://orthodox.vinnica.ua/> (дата звернення: 03.10.2023)
11. Вінницько-Тулчинська єпархія. URL: <http://old.cerkva.vn.ua/index.php> (дата звернення: 03.10.2023)
12. На Вінниччині діє три єпархії ПЦУ. URL: <https://news.vn.ua/navinnychchini-diie-try-ieparkhii-ptsu/>

**Станіслав Кавецький,
Олександр Неприцький**

НЕЙМІНГ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ОБРАЗУ МІСТА ВІННИЦІ

В статті досліджується процес перейменування назв вулиць, провулків, тупиків, площ у місті Вінниці після прийняття Закону України №317-VIII від 09.04.2015 “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону пропаганди їх символіки” та повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. Перейменування відбувалося шляхом повернення історичних назв або присвоєння нових – на честь відомих діячів чи подій регіонального або національного характеру. Процес проходив під впливом таких масштабних змін, як декомунізація всієї країни та російсько-українська війна, і відбувався відповідно до правил і принципів сучасного брендингу. Використання інструментарію неймінгу сприяло досягненню результатів у розвитку позитивного іміджу міста.

Ключові слова: Вінниця, імідж, брендинг, неймінг, декомунізація.

Формування масової свідомості за допомогою надання власних назв вулицям, бібліотекам, театрам, паркам тощо – давно відомий і перевірений спосіб створення відповідних ставлень до історичних подій, ідеологій, процесів та конструювання образу партнерів, друзів, ворогів і власної ідентичності. В епоху інформаційних технологій та можливості перевірити будь-яке твердження за допомогою смартфона, з'явилася потреба у подальшому розвитку креативних технологій, часто більш характерних для продуктового маркетингу ніж для політики. На